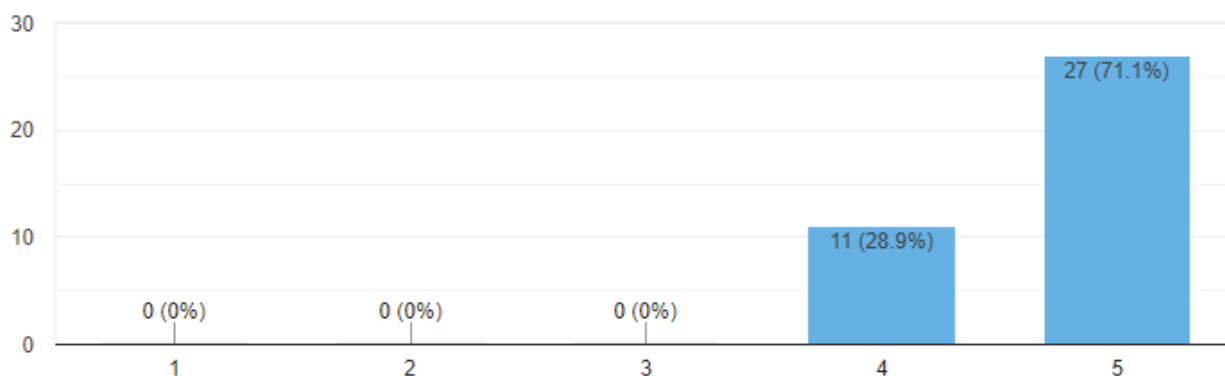

RIIGIKAITSE KURSUS ETTEVÕTJATELE

19. märts 2024

TAGASISIDE KOKKUVÕTE – sisu ja korraldus

1. Palun hinnake oma rahuolu kursuse SISUGA viiepallisel skaalal. (1 – mitterahuldav / 5 – suurepärase)

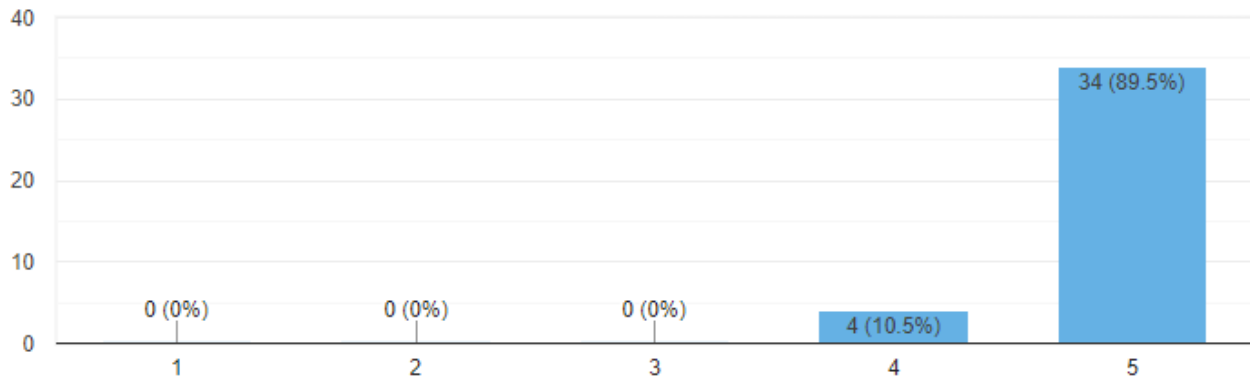

KOMMENTAARID:

- Palju huvitavat infot, aga ettekannete visuaalne formaat oli kõikuv - eriti riigikantselei oma. Iga ettekande lõpus võiks olla slaidid top 3 pointiga mis meelde jätta.
- Riigikantselei ettekanne oli väga nõrk.
- Kuidas erasektori ja riigi koostööd edasi arendada, valitsuse majanduspoliitika suretab teatud sektoreid välja. Kuidas sõjalukorras üldse teatud võimekusi siis hoida?
- Riigikantselei ettekanne oleks võinud olla parem. Päeva esimesed kolm ettekannet olid väga head ja aeg läks lennates. Päeva viimase bloki 2 esimest ettekannet võiksid olla võib-olla lühemad.
- Väga hästi üles ehitatud koolitus ja sisulised ning selgelt arusaadavad ettekanded.
- Väga tasemel esinejad, väga hea korraldus.
- Väga hea sisu - informatiivne, ülevaatlik.
- Vajalik, kasulik ja huvitav.
- Kogu päev oli intensiivne, aga suurem osa ettekannetest väga huvitavad. Riigikantselei presentatsioon ainult sisaldas rohkem kantseleiti kui asjalikku infot. Ülejäänud esinejad olid lihtsalt suurepärased.
- Head ja asjalikud ettekanded oma ala spetsialistidelt.
- Aitas teadlikkust antud teemal oluliselt tõsta.
- Sisukad ettekanded, ladus korraldus, hea ülevaade riigikaitse erinevatest aspektidest, võimalus tutvuda militaartechnikaga.
- Sisukas, hästi tasakaalus kava, hea korraldus.
- Väga asjalik üritus. Ülesehitus oli loogiline, kuid mulle oleks meeldinud, kui lipsuga mehed lõpus oleks pingutanud veidi rohkem. Just Riigikantselei mees ja Kusti Salm. Viimane oli ka veidi liiga lahmiv minu meelest.
- KAPO tasemel võiks minna sisulisemaks ja sügavamale.
- Ajakohased ning olulised teemad.
- Ühe päeva sisse mahtus väga palju ja tempo oli piisavalt kiire ning sisu oli piisavalt põnev. Näha oli, et ruumis olivad kuulased ja mõtlesid kaasa. Oli pikk päev, kuid mind isiklikult ei seganud see üldse.
- Huvitavad teemad ja head esinejad!
- Tasemel esinejad, asjakohased ja põnevad teemad.

2. Palun hinnake oma rahuolu kursuse KORRALDUSEGA viiepallisel skaalal.

(1 – mitterahuldav / 5 – suurepärase)

KOMMENTAARID:

- Kõik väga hästi. Piisavalt pause, vaheldust ja kõik pidasid graafikust kinni.
- Üldiselt väga rahul. Ma võib-olla edaspidi mõtleks:
 - võiksid olla viidad, kuidas parkida? (kõik said küll hakkama ja oli joonis saadetud, aga jooniselt ei saanud päris kõik aru, et kohe esimest teest tuleb vasakule keerata. Võib-olla piisaks, kui juurde kirjutada sõnaline selgitus).
 - hommikul võiks parklas olla vastas inimene, kes suunab osalejad õigesse majja. Väga paljud autoga tulijad ootasid vales majas.
- Üldiselt olete ülitublid ja väga hariv oli.
- Kõik sujus laitmatult minutilise täpsusega.
- Meeldis, et püstiti kellaaegades, väikesed pausid, täpne juhendamine - kuhu minna. Super korraldus.
- Väga vajalik - promoge korralikult ja kutsuge ettevõtjaid ja muidu lahtise peaga inimesi kuulama - ülikoolide õppejõud võiksid olla ka üks sihtgrupp.
- Veidi täpsemini oleks tahtnud juhatust ruumideni ja ruumis sees kogunemisel.
- Kaardile oleks võinud kirjutada milline on riviplats ja õppehoone(sissepääs) :) Sisulisema ettepanekuna soovitaksin teil läbi mõelda, juhul kui huvi saada osalejad kaasa mõtlema (nagu Kusti Salmi soov oli), kas oleks hoopis mõistlik üks osa päevast läbi viia seminari vormis.
- Kõik läks vastavalt ajakavale.
- Veidi rohkem aega küsimusteks ja diskussiooniks oleks võinud olla.
- Formaat sobis, kõik toimis.
- Mega korraldus!
- Kõik väga hästi, transpordist söögini, ajakavast emotsioonini.
- Järgmine kord võibolla võiks isetulijatele mingid sildid-viidad olla (hommikul oli väike segadus, kuhu minna ja kus ootavad küpsised :)
- Kompaktne ning ilma liigse jorutamiseta.
- Väga hea aja kasutus, kiire ja konkreetne. Väikese märkuse võib teha pildistamise kohta - jäi natuke arusaamatuks millal pilte võib teha.
- Oli pikk päev, kuid mind isiklikult ei seganud see üldse.
- Konkreetne, sujuv ja viisakas.

3. Missugune kursustel käsitletud teema või loeng pakkus Teile kõige enam huvi ja ärgitas Teid kaasa mõtlema?

- Kaupo Rosin ja Kusti Salm
- Kusti Salm
- Mida saab iga tavaline ettevõtte teha riigikaitse hüvanguks.
- Kohalik kaitsetööstus.
- Välisluureameti osa, kaitseväge juhataja (hea meel, et selline mees), veeblite osa.
- Ilmselt ei oska eristada ühte teisest. Nad kõik moodustasid kenasti ühtse terviku ning aitasid avada oma valdkonna spetsialistide poolt riigikaitse köögipoolt ja panna kogu teemat palju selgemasse konteksti ja perspektiivi (võrreldes sellega, mis toimub avalikkuses läbi poliitilise kastme).
- Kaitsepolitsei
- Keeruline midagi esile tõsta. Pigem tõstan kõik ettekanded ja ettekandjad esile. Väga huvitav ja vajalik!
- Kõik teemad ja loengud olid silmaringi laiendavad ja huvitavad.
- Kindral Merilo loeng oli kaasahaarav, arusaadav, informatiivne.
- Ei saa öelda, et ükski poleks kutsunud kaasa mõtlema ja ausalt öeldes on väga raske ühte välja tuua. Pigem oli ainuke teistest nõrgem ettekanne Riigikantselei oma.
- Peamine teema oli ikkagi reservväe väärtustamine ja kaitsetahe tervikuna riigis + teadlikkus.
- "Eesti sõjaline riigikaitse ja kaitseväge" oli kõige enam huvi pakkuvam. Kõige rohkem ärgitas kaasa mõtlema "Kuidas saab erasektor panustada riigikaitse?"
- Kõik olid relevantset ja asjakohased. Veeblite loeng ajateenijate valikust ja nendele pakutavast juhtimiskogemusest/väljakutsest - parim "tasuta" juhtimiskoolitus.
- Andrus Merilo
- Tulevase kaitseväge juhataja kindral Merilo ettekanne.
- Mulle meeldis brigaadikindral A. Merilo ettekanne Eesti sõjalisest riigikaitsest ja kaitseväge hetke seisust.
- Eesti sõjaline riigikaitse ja kaitseväge - Andrus Merilo
- Kindral Merilo ettekanne. Otsekohene ja ilma ilustamata kirjeldus olukorrast.
- Kõik olid head, esile tooks Andrus Merilo, Kusti Salm ja Ivar Janson.
- Kaupo Rosina ülevaade ohupildist ja staabiveeblite ülevaade väljaõppe toimimisest.
- Raske on ühte loengut välja tuua. Kui, siis kindrali ettekanne - keerukas teema lihtsas keeles ja arusaadavalt esitatud.
- Mulle tundus kõige põnevam KV uue juhataja ettekanne. Lisaks Kapo ja välisluure.
- Andrus Merilo ja Renzo Rajaste. Välisluureameti ja KAPO ettekanded oleksid potentsiaalselt kõige huvitavamad, kuid ilmselt kõige huvitavamatest asjadest ei saa nad rääkida.
- Kaitseväge juhataja kohusetäitja väga sisuline ja strateegiline ülevaade, lisaks Välisluureamet. Teemad, millest lehest ei loe.
- Välisluure ja siseohud Eesti julgeolekule.
- Kindral Merilo oli võibolla kõige oodatud, kuna ei olnud teda väga veel esinemas näinud. Jättis väga positiivse mulje. Ei petnud ootuseid, pigem ületas.
- Kaitseinvesteeringud
- Kaupo Rosina ja Andrus Merilo ettekanded.
- Välisluure ettekanne, kapo ettekanne, ehk teadmine mis tegelikult toimub. Lisaks veel ka veel kaitseväge juhataja (?) ettekanne, mille eesmärk oli selgitada kaitseväge koosseisu ning vastupanuvõimet.
- Päeva esimese poole loengud ja eriti avaldas muljet Andrus Merilo esitlus. Samuti meeldis Kusti Salmi avatud ja vahetu arutelu.
- Kaupo Rosin
- Kõik olid võrdselt head, kuid mulle meeldis 11.30 esineja ja 13.15 esinejad. Sai väga hea ülevaade, kuidas üht organisatsiooni ehitada, mis on probleemid, kuidas saaks kaasa aidata jne. Mulle jäi väga hea mulje eesti Kaitseväest ja organisatsiooni kohanemisvõimelisusest ressursside puuduse olukorras.
- Kindral Merilo ettekanne.
- Staabiveeblite ettekanne oli minu jaoks kõige veenvam. Köva ja selge hää, elulised näited, konkreetne, aga samas muhe. Teadmine, et sellised mehed noori eluks/sõjaolukorraks ette valmistavad, on väga julgustav. Väga hästi tehtud!

4. Kas ja mida muudaksite kursuste akadeemilises programmis (teemade valik ja järjestus, lektorite valik, käsitluse ulatus vmt)?

- Vähendaks Kaitseinvesteeringute teemat - lühem, konkreetsem oleks parem.
- Riigikantselei esindaja oli õige nõrgem.
- Järjekord oli loogiline ja sügavus paras.
- Riigikantselei osa väga kuiv. Ehk tuua sisse sisekaitse rollis PPA osa, mis roll ja valmisolek seal suurteks kriisideks.
- Programm on väga hea, samas ilmselt kuna tegemist on suunatud ettevõtjatele, siis see võiks olla läbivalt teemana kõikides ettekannetes - mis on ette kandja ootus erasektorile, ettevõtjatele. Kuidas sektor saaks mingis valdkonnas panustada või mida mingi valdkond (ettekandja) on mõelnud, mis võiks olla need murekohad, kus erasektori ja kaitsejõudude koostöö võiks olla tihedam
- Järjestust ei muudaks. Võib-olla päeva lõpus ei peaks ettekanded olema 1h, võib-olla piisaks 30 või 45 minutist?
- Riigikantseleist otsiksin mõne parema esineja.
- Väga tore, et nii vinged ja ägedad esinejad võtsid aja ja tulid.
- Kõik teemad olid asjakohased. Kui midagi, siis võiks olla üks ettekanne vahetult liitlaste poolt, et siis nende vaade. Kuna nad on kohapeal, siis võiks see olla teostatav.
- Ma ei muudaks midagi. Kogu programmi ülesehitus, teemade ring ja esitlused olid väga hea kvaliteediga.
- Üldplaanis mitte. Kaitseinvesteeringute osa oli ehk liiga detailis - just struktuuri ja sisemise toimivuse vaatest.
- Võibolla loengutele lisada mingi ideestamine/disainimine (sarnane nagu Kusti eile lõpus tegi aga struktureeritumalt) ette antud probleemi lahendamiseks a la kuidas muuta ajateenistust atraktiivsemaks noortele/ kuidas suurendada ettevõtte teadlikkust oma võimalustest panustada riigikaitseks jne.
- Ma sooviks kompleksi kus oleks ka tsiviilkaitset käsitletud. Alustades: mina, minu pere, firma jne.
- Päev natuke lühemaks.
- Riigikantselei jätaaks välja.
- Antud teemade valik oli väga asjakohane ja hetkel muudatusi ei teeks.
- Programmi võiks mahutada paari noore kaitseväkke tulnu (nagu olid poisid ühislõunal) esituse/kogemusloo - miks tuli, mida on õppinud, mida üldse elust arwab. Lisaks emotsiooni(!) ja lootust/positiivsust sellesse süngesse teemasse, mis aitaks kuulda veel paremini kinnistada.
- Kõik oluline kaetud. Võibolla poliitikute vaade välis- ja liitlaspoliitikate vaatest oleks huvitav. Teiselt on siis risk nõ. ühe partei propagandaks.
- Ei näe otsest vajadust muuta. Võrreldes teiste ettekannetega jäi Riigikantselei esindaja teemakäsitlus natuke liiga üldisele tasandile. Samas on ka valdkond väga lai.
- Ma muudaks riigikantselei esineja ära. Ja esinemine ei ole teksti maha lugemine lihtsalt. Kuigi laiema pildi ta andis.
- Struktuur on paigas, sügavust paluda juurde panna. Ettevõtjate nurgast lähtuvalt ka majandusjulgeolek täpsemalt (mitte teooria, vaid sisu, nt küberrünnetest, spionaažist, kaubavoogudest).
- Ehk võiks olla üks esineja ka tavaline sõdur-reamees-reservist.
- Ainus mitte ehk eriti õnnestunud ettekanne nii sisult kui vormilt oli laiapindse riigikaitse teemal. Kõik muu väga huvitav, aeg läks kiirelt ja märkamata.
- Kusti Salmi ettekanded olid vast ootused pisut kõrgemad.
- Kahju, et kaitseminister ei saanud osaleda.
- Järjestus oli hea.
- Pisut liiga ähmaseks jäi Erkki Tori jutt. Vabandust otsekohesuse pärast.
- Lai riigikaitse Erkki Tori esitlus oli päeva nõrgim lüli.
- Käsitlus oli ühe päeva kohta õige. Kindlasti osaleks ka pikemal üritusel ja soovitaks enda ettevõttest ka teistele.

5. Millist teemat oleks võinud kursustel veel käsitleda või käsitleda praegusest põhjalikumalt?

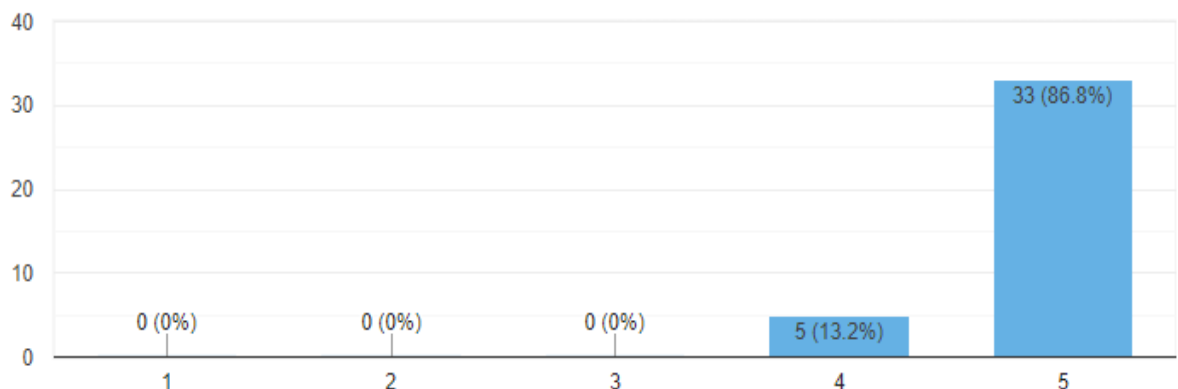
- Rohkem edukaid PPP näiteid (Milrem, vms).
- Kui hästi on ajakasutus väljaõppel?
- Ühepäevase koolituse kohta piisavalt. Ainsa teemana lisaks, et kuidas ettevõtted saaksid hangetes rohkem osaleda (kohalik kaitsetööstus).
- Kuidas massiivse rändekriisiga nt Venemaa suunalt hakkama saada, kui 500 000 inimest piirilt peale pressiks, olukorras kus Venemaal midagi tõesti viltu läheb. Piir ei pea?
- Väga otseselt adresseeris seda teemat Kusti Salm, aga ehk oleks oodanud seda nõ. läbiva niidina kõikides ettekannetes selgemate ootuste või sõnumitena.
- Sõdurite, eriti ajateenijate, tervislik seisund, toitumine, füüsiline vorm, olme.
- Eks iga teemaga oleks saanud veel süviti minna aga selles formaadis oli maksimaalselt informatiivne.
- Seminar või diskussioon selle üle kuidas erasektor ja riigikaitse omavahel rohkem lõimuda. Mõelda ehk sisukamalt läbi mis on erasektori käivitajad, mida neile pakkuda ja hakata sellele ehitama.
- Globaalpoliitikat vbl.
- Võib-olla ennetustegevused, riigikaitse osa oli nõrk ja esineja ei paelunud kuulama.
- Ootused ettevõtetele riigi kaitsevõime suurendamisel ja reeglid sõjaseisukorras.
- Ettevõtjate rolli riigikaitsest. Iga ettekandja oleks võinud esitada oma versiooni selle, kuidas ettevõtjad saaksid panustada ja kaasa aidata.
- Erasektori panus.
- Andrus Merilo ettekanne oli nii tihe, et selleks oleks võinud veidi rohkem aega planeerida.
- Laiapõhjaline riigikaitse. Mida see just tähendab. Kogu ühiskonna mõttes. Ma ei usu, et kümnete kastikestega slaid ja maha loetud tekst selleks parim viis on.
- Kuna osalejate profiil oli väga lai siis ei saa ilmselt väga sügavuti minna. Võimalik, et oleks mõistlik korraldada teatud valdkonna ettevõtetele eraldi, just neile suunatud õppepäevi. Näiteks ehitusgeoloogiaga ja pinnastega tegeleva ettevõttena on meie pädevused väga palju erinevad, kui näiteks Eesti Postil või LHV'l.
- Siseohud.
- Oleks olnud huvitav saada ülevaadet ka Ukraina hetkeolukorrast ja lähiaja perspektiividest mõne kaitseväelase poolt. Kindlasti osanuks sel teemal ka Merilo rääkida, kuid tema ettekanne väga küsimustele aega ei jätnud.
- Kuidas saab erasektor panustada riigikaitse.
- Abiks oleks põhjalikum arutelu teemal, mida saaks ja võiks ettevõtjad teha, et olla praktikas paremini valmis sõjaliseks kriisiks. Kuidas tagada oma ettevõtte toimepidevus, kaitsta oma inimesi, toetada kaitseväge jms.
- Kuidas ettevõtted, kes tahaks rohkem panustada, oskaks rohkem panustada. Jutt on just ettevõtetest, kes igapäevaselt kaitseväge kokku ei puutu. Kindlasti on ettevõtetel rohkem pakkuda.
- Huvitav oleks kuulda rohkem sõjalisest strateegiast

6. Kas ja mida oleksite muutnud kursuste päevakavas korralduslikust küljest (loengute algus, loengute pikkus, pausid, söögiajad jmt)?

- Soovitaks teha 2 korda 30+10 (ettekannet ja küsimused/vastused) ja siis pikem paus. Saab rohkem omavahel arutleda.
- Üks pikem paus vajalik
- Ei muudaks midagi, väga hästi ja professionaalselt korraldatud ning hoidis mõnusat tempot. Ei tekkinud üleväsinust pikast päevast ega olnud ka kuidagi momente, kus oleks tukkuma jäänud.
- Võib-olla tooks kutses/registreerimislehel ka välja, kui pikk päev on ees ootamas. Seda infot kutsega ei tulnud ja kui tuli programm, siis see oli üllatavalt pikk, aga samas see päev läks väga kiiresti ja info oli vajalik.
- Kõik oli väga hästi organiseeritud. Kiitus ja tänud!
- Kogu korraldus oli eeskujulik.
- Kõik oli OK. Päev läks veidi pikaks...aga ju nii pidi olema.
- Kõik töötas nagu õlitatult. Lõuna sõduritega oli väga äge võimalus noorte meestega juttu ajada.
- Kõik sobiv, päev pisut pikk

- Nagu eelnevalt mainitud, siis pikem ajaaken pärast iga ettekannet küsimusteks ja aruteluks.
- Pausid võiksid olla veidi pikemad, 5 minuti asemel 7-10 minutit.
- Ma oleks tahtnud, et küsimusteks oleks jäänud rohkem aega.
- Suures plaanis kõik väga hästi. Võrdlemisi lühikesed pausid olid täiesti piisavad jalasirutuseks, hoidsid meeles ära ja ei võimaldanud hakata kõrvaliste asjadega, st tööga tegelema.
- Mõnevõrra üllatuslikult oli tunne, et osade loengute puhul võinuks küsimuste jaoks aega rohkem jääda. Võibolla selleks puhuks tasuks mingile puhverajale mõelda (nt teha vajadusel väliringkäik gramm lühemalt), et kui tõesti kuulajatel küsimusi on, jääks võimalus neid küsida/vastata.
- Lõunapausil võiks jääda söömiseks rohkem aega
- Väga meeldis, et saime harjutusgaraažides õppekäigul käia ja sõduritega koos lõunatamine lisas päevale ekstra vürtsi. Meile sattus lõunalaia kaaslasena väga vahva sõduripoiss Vask, kes rõõmsal meelel andis ülevaate oma sõduripäevast.
- Pausid olid piisavad, kuid mõni paus võiks olla piisavalt pikk, et inimesed jõuaks WC külastada. Muus osas ei oska midagi eraldi välja tuua.
- Kõik oli hästi. Sirutuspausid loengute vahel väga vajalikud, lõuna koos ajateenijatega tore vaheldus, ringikäik ja tehnikaga tutvumine põnev ja hea mõttetulutu

7. Hinnake rahulolu Tapa linnaku ringkäiguga

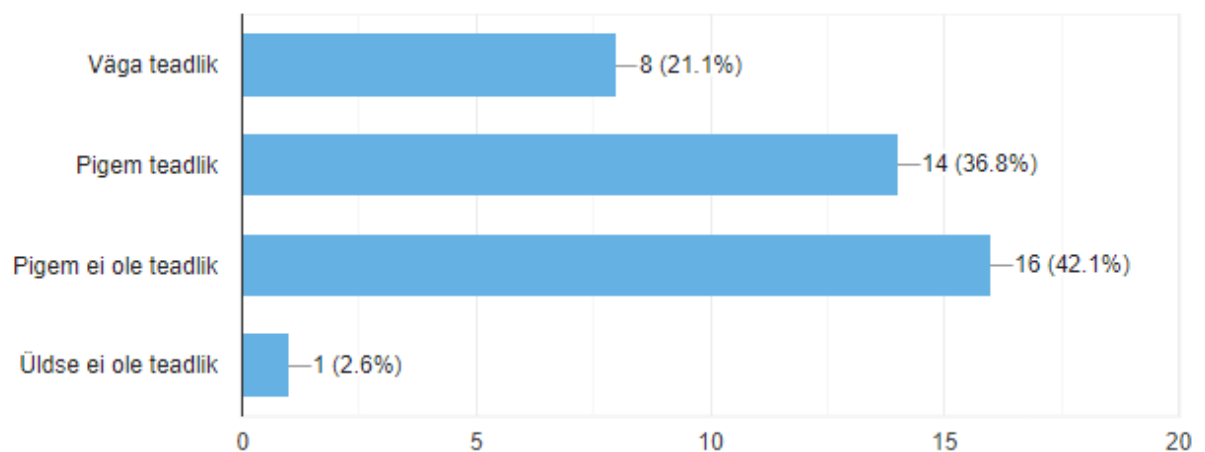

KOMMENTAARID:

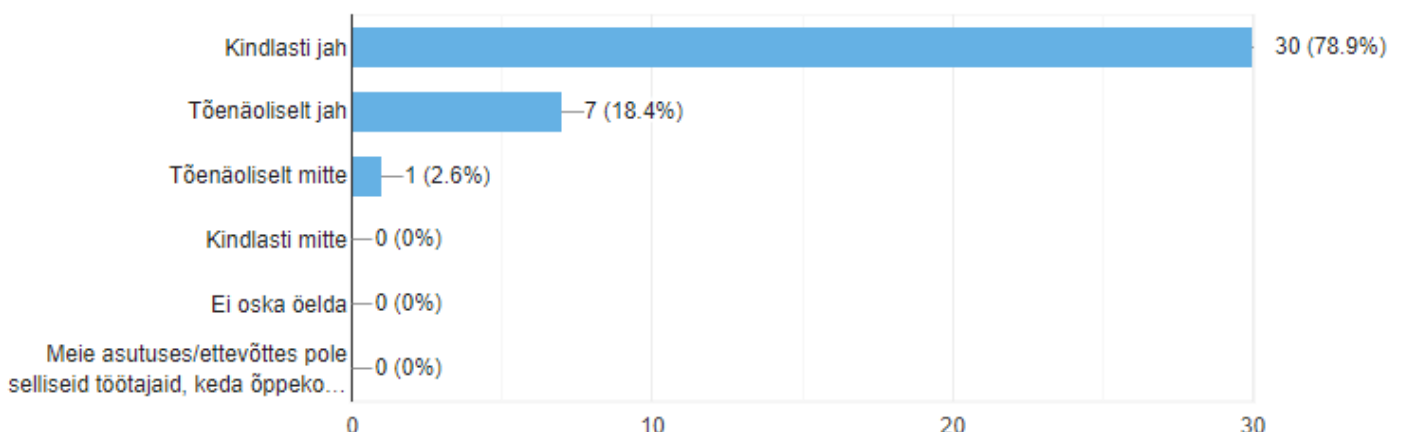
- Väga hea oli erinevate rühmadega tutvuda.
- Väga hea praktiline kogemus näha ja suhelda liitlastega; kuulata otse nendelt nende arusaama ja nägemust, mida nad siin teevad; samuti sõdurilõuna ajateenijatega on väga hea viis, andmaks vahetu pilgu kõõgipoolle (seda nii otseses kui ülekantud tähenduses)
- Võib-olla oleks tahtnud ajateenijalt ka kuulda, kuidas nemad tunnevad ja on rahul. Söögilauas saime muidugi rääkida, aga võib-olla võiks buss seisma jääda ja mõnede ajateenijate juures ja vaadata nende õpet.
- Väga hästi läbi viidud ja graafikus. Kõik teadsid, mida nad tegid ja olid väga avatud suhtlema ning selgitusi jagama, sh liitlasarmee esindajad.
- Oli huvitav näha lahingutehnikat ja kuulata sõdurite tutvustust ning kommentaare
- Piltide tegemine- mitte tegemine võiks olla kohe alguses ära selgitatud lisaks saalile ja väljas, siis hoitakse telefonid taskus ja kõigil ühine teadmine. Pigem täielik pildistamise keeld ja teie enda fotograaf saab pildistada kus vaja. Kui keegi soovib endast pilti, saab temalt küsida ja teie saate oma logodega pilte sotsiaalmeediasse, kui soovite :)
- Väga positiivselt mõjus "platsimeeste" esinemine. Lihtsa sõduri igapäeva olme/eluruumidesse oleks olnud ka ehk põnev korra sisse vaadata.
- Hea oli näha, et meil on vahendeid riigi kaitsmiseks ka sõjalise konflikti korral. See sõnum ei ole keskmisele inimesele kohale viidud.
- Kõik kaitseväelased (omad ja liitlased) selgitasid tehnikat hästi ja olid professionaalsed.
- Sõdurite valmisolek näidata ja selgitada on väga kõrge. Nad olid isegi pisut pettunud kui väga palju ei küsitud. Teiselt esinejate sõjalistehniline kompetents detailseteks küsimusteks on suhteliselt madal.
- Oleks tahtnud veidi rohkem aega, et katsuda masinaid, rääkida ja tunnetada võitlejatega.

- Võib-olla mõnes peatuskohas aeti bussi tagasi liiga kiirelt.
- Masinate kõrval oleks huvitav ka ühte kasarmusse sisse vaadata...
- Ringkäik andis väga tugeva turvatunde, boonuseks näha "päriselt" NATO sõdureid ning kindlustunde millised professionaalid töötavad meie riigi kaitses.
- Tavalisel teispäeval ei mõelnud ma selle peale, millise tehnikaga ja kes meie riiki vajadusel kaitsevad. Nüüd mõtisklen iga päev tänutundega inimestest, kes on pühendanud aega väljaõppele ning on valmis kriisiolukorras ründajale vastu astuma.

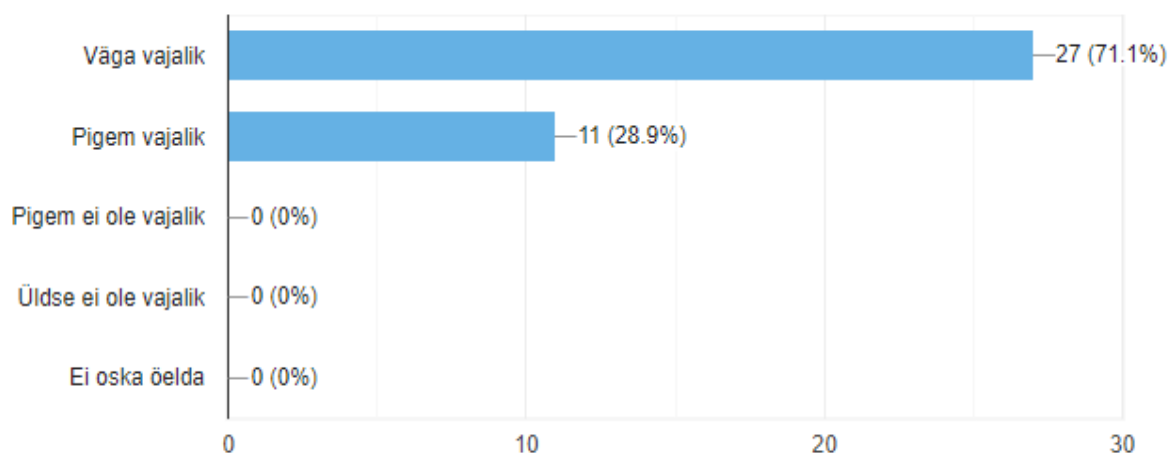
8. Kui teadlik olete oma asutuse / ettevõtte rollist Eesti riigi kaitse ja julgeoleku tagamisel (nii rahuajal kui kriisi- ja sõjaolukorras)?

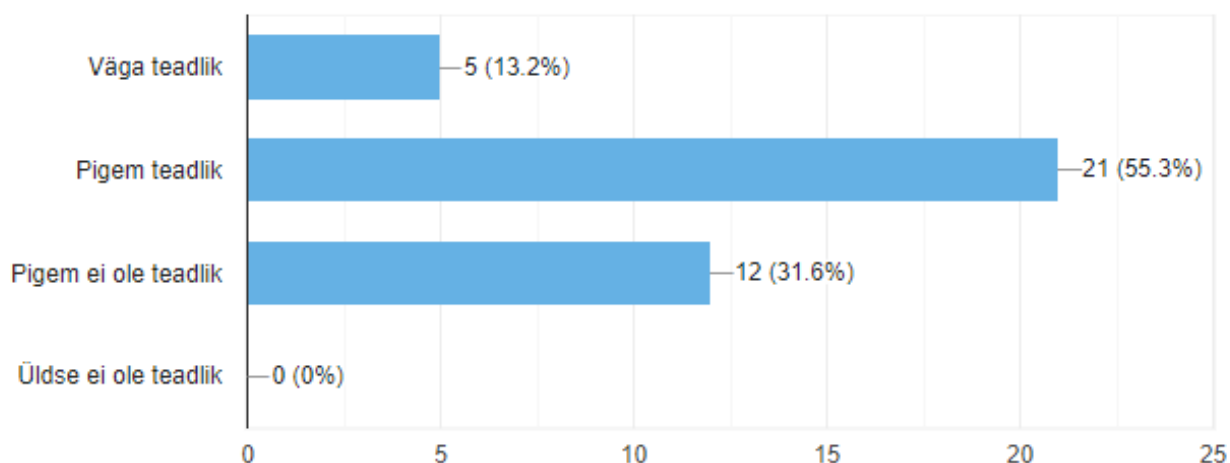
9. Kas teie ettevõtte või asutuse oleks vajadusel valmis toetama oma töötajate osalemist kaitseväge õppekogunemistel, näiteks palga säilitamise või lisapuhkuse andmise kaudu?

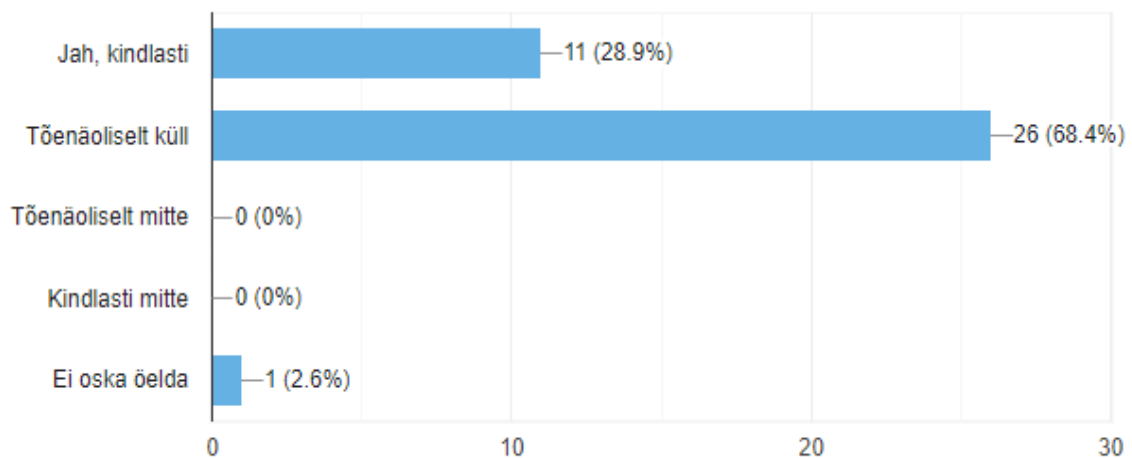
10. Kui vajalikuks peate tutvustada tööandjatele ajateenistuse ja õppekogunemiste sisu ning eesmärgi, et motiveerida neid toetama töötajate osalemist ning vajadusel kasutama seal omandatud oskusi ettevõtte töös? Kas see on...

11. Kuidas hindate enda teadmisi ajateenistuse ja reservõppekogunemiste väljaõppe sisust ning eesmärkidest, olles samal ajal tööandja?

12. Kas leiate, et ajateenistusest omandatavad kogemused võiksid olla rakendatavad ja kasulikud teie asutuses/ettevõttes edukaks töötamiseks?

13. Kuidas saaks riik soodustada tööandjate osalemist riigikaitselikes tegevustes?

- Suurem kommunikatsioon, kaasamine, maksusoodustused.
- Palga säilitamiselt mitte võtma sots ja tulu maksu.
- Vabastada maksudest õppekogunemiste ajal makstud palk.
- Rohkem müüki ettevõtete juhtidele.
- Valitsuse majanduspoliitika peab muutuma, täna ettevõtlust pigem tapetakse kui mõeldakse sellele, kuidas ärikeskkonda parandada. Bürokratia massiivne pealetung, suurem maksukoormus paljudes lõikudes võrreldes konkureerivate riikidega, olematu energiapoliitika jms ...see taust ei toeta riigikaitse lembust.
- Üks väga praktiline ja suhteliselt lihtne - erinevad maksusoodustused. Näiteks kui meie tööandjana kompenseerime (säilitame) riigikaitselikes tegevustes osalemise ajal töötajale töötasu, võiks riik sellisel juhul mitte nõuda tööjõumakseid (selline natukene "mitme naha" koormamise tunne tekib).
- Ilmselt käesolev kursus on ka üks väga hea algatus ning kindlasti võiks seda teha jätkuvalt, võib olla ka tihendada ja/või muutes fookuseid (ettevõtjatele ka töötajatele) ning olles ka sellega rohkem pildis ja seeläbi kõikidel rohkem teadvuses.
- Üks mõte, mis veel pähe tekkis ja mida mina ei olnud kunagi varem niimoodi mõelda. Ja see on ilmselt mainekujundamise projekt, kuid presenteerida ajateenistust kui haridustegevust ja haridusasutuseks. Mulle tundub, et täna natukene on ajateenistus, kui tüütu tegevus, mis tuleb läbida (kuigi ka see suhtumine on positiivselt minu teada muutunud paremaks). Ent samas võiks ajateenistus oma mainena olla kui üheks loogiliseks sammuks inimese haridusteel (sh naistel). Ja tuua rohkem esile neid väärtuseid, mida ajateenistuses inimesed saavad (teoreetilise ja praktilise juhtimiskogemuse, mingid spetsialistide tingimused jne). Siia juurde ilmselt saab analooge tuua, et kui ülikoolidel on näiteks õppekavad jms, siis kas ajateenistuses on ka kuidagi sama arusaadavalt/ühetaolisemalt teiste haridusasutustega avaldada "õppekavad". Ühesõnaga võib olla ma ei ole kursis piisavalt, aga mulle endale tundub, et äkki neis tooretes mõtetes on midagi, millest kinni haarata.
- Ma arvan, et palju on vaja 1:1-le organisatsioonidega suhtlemist.
- Läbi vahetu suhtluse ja infovahetuse. Seda siis personaalselt konkreetse inimesega suheldes. Ei piisa sellest, kui öeldakse, et kodulehel on info üleval, vaadake ja lugege.
- Just sedalaadi kursuste korraldamisega tööandjatele. Sellest on kasu teadlikuse tõstmisel.
- Maksusoodustused (nt sots.maks kui täies ulatuses on palk säilinud); teadlikuse loomine ja kommunikatsioon (mida see üritus ka tegi)

- Ettevõtja teadlikkuse kasvatamine - riik saab toimida ja ettevõtluskeskkonda hoida, kui toimivad ka põhiprotsessid. Ehk- kaitse kui põhiprotsess ei ole nõ optional vaid hügieenifaktor. Sarnased õppepäevad selgitavad väga hästi, miks see vajalik on.
- Väga selgelt välja toodud võimaluste kaudu. Ehk siis on vaja tutvustada võimalusi ja vajadusi.
- Mina isiklikult ei usu maksustamise või maksusoodustuste või täiendavate koormamiste pikaajalisel positiivsesse mõjusse. Võimalik, et on väike osa (väike)ettevõtteid kes oma põhimõttelise otsuse teevad selle pealt, et näiteks tööjõumakse õppekogunemise perioodiks vähendatakse aga kipun arvama, et see pole valdav. Minu arvaates on sisuline diskussioon ja avatud arutelu väga oluline osa selles, et päriselt mingi mõju hakkaks sellest tekkima. Eesti ettevõtetes on väga palju väga nutikaid juhte ja usun, et päris paljudele neist lähevad need teemad korda. Paraku on nende päevad nii tihedalt täis erinevaid teemasid kus tuleb teha jõulisi otsuseid prioriteetide osas lisaks on kapitalistlik majandus üsna lihtsate reeglitega - kui puudub majanduslik otstarbekus, siis äriettevõtte pikalt vastu ei pea. Seega tuleb leida üles need kohad kus ettevõtted ka majanduslikust vaatest näevad positiivset mitte negatiivset "bilanssi". Kindlasti on ka ettevõtteid kes on valmis panustama mingi osa nõ missioonitunde pealt aga jällegi, mulle tundub, et ainult selle peale laiapõhjalist sisukamat osalemist see ei taga. Ja ehk oleks ka abiks see kui täiesti selgelt ära kirjeldada millist probleemi üritatakse lahendada - mitte tegevus kui selline (osalemine riigikaitse tegevustes) vaid see mis on siht (mida vähem abstraktsem, seda parem).
- Õppekogunemise aegse säilitatud palga vabastamine sotsiaalmaksust oleks abiks ettevõtjale.
- Tõsta teadlikkust.
- Teavitustöö.
- Erinevad maksusoodustused (näiteks varustuse ost töötajale ilma erisoodustusega), reservistile nt täiendava tulumaksu soodustuse loomine.
- Kui ettevõtjad rahaliselt panustavad, siis võiks sellele kulule rakendada mingi maksusoodustus.
- Kahesuunaline kommunikatsioon, ettevõtjatele nende riigikaitse funktsiooni selgitamine, valdkondlike ja ettevõttepõhiste eripärade arvestamine.
- Maksusoodustustega. Sest ei ole nii, et ettevõtjad vaid annavad ja riik vaid võtab. Käsi peseb kätt.
- Tunnustada ERRis. :)
- Maksupoliitikaga sidumine või näiteks teatud arv kogenumistel osalemist annab lisa pensioni vms moel
- Maksusoodustused RÕKi ajal töötasu säilitamisel.
- Eelkõige infot jagades.
- Informeerituse parandamine. Sellised kursused on kindlasti üks võimalik viis teadlikuse tõstmiseks.
- Ma tahan uskuda, et kõik eraettevõtete juhid on peaga mõtlevad inimesed ning kui tuua nendeni akuutsed probleemid ja teemad siis nad peaks sellest vägagi selgesti aru saama, et me peame kõik koos mõtlema kaitsetegevusele.
- Leida kokkupuutepunkte iga konkreetse ettevõtte ja riigikaitse vajaduste/eesmärkide vahel.
- Väikeettevõtetele paindlik lähenemine; maksuerisused maksetele. Arvan, et esimene on olulisem, sest mõnes VKE-s on tööil vb ainult üks litsentsiga ekspert, kelle puudumine on probleemiks. See on tavaline olukord ja need riskid realiseeruvad neis ettevõtetes ka siis, kui inimesed haigestuvad. Nad kahjuks teevad oma tööd edasi. Ehk, kuidas saaks ikkagi nii, et ka nemad oleks motiveeritud, sest 10 töötajaga ettevõttes võib see olla ellujäämise küsimus. Ehk paindlikus, kuid seda pakkuda on meeletult keeruline. Iga elu olukord on erinev ja kuskil peab paindlikus lõppema.
- Mingisugused maksusoodustused.

14. Kuidas saak riik tõsta tööandjate teadlikust nende rollist Eesti riigi kaitstes ja julgeolekus?

- Rohkem sihitud kommunikatsioon tööandjate juhtkondadele
- Tuleb teha ettevõtetega pidevat koostada.
- Info jagamine ja lugude jutustamine
- Uudiskirjad ja sellised koolitused.
- Rääkida konkreetset, millist abi ja teenust jms on erinevates kriisides vaja? Nt palju sõidukeid või veokeid, vett, riideid vms....
- Ilmselt mingisugused infomaterjalid või keskkonnad, mis tutvustavad väga lihtsas ja arusaadavas keeles, mis on lai riigikaitse ning kuidas see meid igaüht mõjutab. Kui see ka täna olemas on, siis vähemalt ma ei ole teadlik sellest. Kui teemat teatakse ja saadakse sellest aru (ilma bürokratlike või tehnokraatlike mõistete ja juttudeta) lihtsalt, siis osatakse ka ennast (isikuna kui ka ettevõtte) paigutada paremini sellesse süsteemi ja hakata nägema paremini seoseid üksiku ja terviku vahel.

- Suheldes, kampaaniatega, meedia abil, liitude abil.
- Ootame riigikaitsest rääkima kaitsejõudude esindajat meie ettevõttesse, meie töötajatele. Ainult tööandjatest ei piisa. Töötajad peavad samuti saama vahetu tunnetuse.
- Rohkem infot /kajastamist ajakirjanduses, TV-s ja kursuste korraldamine veel laiemale ringile.
- Ühisprojektid, kaasamised, ühe laua taga arutelu - juba saalis tulid arutelus mõned head mõtted.
- teadlikkuse kasvatamine läbi kaasamise ja harimise :)
- See koolitus oli hea algus.
- Sarnaste üritustega, kaasamisega, diskussiooniga, erasektori liidrite "värbamisega" teemade edasi viimiseks laiemale auditooriumile
- Just läbi selliste koolituste on seda parim viis teha. See annab arusaama, et meie väikest riiki kaitsvatel inimestel on selge nägemus ja motivatsioon ning respekt ka ettevõtjate vastu.
- Kasutades avalikke kanaleid-sarnased vestlused nagu meil oli ka raadios ja teles.
- Sellised kursused laiemale sihtrühmale tuleksid kindlasti kasuks. Võibolla mitte niivõrd ainult juhtidele kui ettevõtete juhtkondadele.
- Korraldades selle alaseid kursuseid.
- Teavitustöö, rohkem avalikku infot riigi poolt ja meediakajastust, koolitused nagu käesolev.
- parema kommunikatsiooni kaudu. Selline koolituspäev on super aga seda ei jõua ilmselt suurele osale ettevõtetest korraldada. Oleks vaja panustada avalikku kommunikatsiooni. Kindlasti on ettevõtteid, kes tahavad ja saavad aidata, kuid sõnum ei jõua kohale. Võiks ka selgelt küsida, mida on vaja. Tunnustada abistajaid! Parimate praktikate näidete jagamine. (kutsuda esinema ka ettevõtete esindajaid, kes on panustanud. Selliselt saaks ülevaate mida on tehtud ja mida ettevõtte ise sellest on nõ. tagasi saanud.
- Sellised kursused on hea algus.
- Samasugused infopäevad/koolitused on parim viis. Võibolla kokkuvõtlik presentatsioon tööandjate organisatsioonides aitaks tõsta üldist teadlikkust.
- Riigikaitse kursused ettevõtjatele. Vajadusel ka valdkonnapõhiselt.
- Kursused, nagu see, on väga hea viis. Samas, ilmselt suur osa võtnud ettevõtetest juba olid suuremal või vähemal määral teadlikud. Mõelda tuleks, kuidas jõuda laiemale ringi ettevõtetenii, kes muidu võib-olla kohale ei jõuaks. Näiteks lühemat sorti veebiseminarid, infokirjad.
- Hästi läbimõeldud ja professionaalse kommunikatsiooniga.
- Selliste üritustega näiteks. Midagi paremat nagu ei oskagi välja mõelda. Ei usu, et mingi reklaamikampaania vms sellist eesmärki täidaks.
- Sarnased koolitused, rohkem infot.
- Läbi kursuste, infopäevade jms. Usun, et tänase geopoliitilise olukorra valguses on ettevõtjate huvi ja avatus sellise info suhtes oluliselt tõusnud.
- Antud seminarid on väga hea mõte, kuid neid teemasid tuleks meelde tuletada ning värsket infot anda. Ei peaks olema nii pikad nagu seekord, piisaks ka poolepäevastest sisustihedatest ettekannetest.
- Kommunikatsioon, kursused, lahtiste uste päevad.
- Selliste koolituspäevadega nagu meie läbisime.
- Läbi sarnaste ürituste ja selle programmiga võiks kaasas käia ka teatud hilisem ettevõtjate abistamine või kordusseminarid. Mina panustaks kindlasti, kuid selle eesmärk võiks olla ettevõtjate seas teadlikkuse tõstmine. Käesoleval üritusel osalesid ettevõtjad, kellel on aega ja kellel on tahet sellisele tegevusele kaasa aidata. Piisab kasvõi läbi tööandjate keskliidu selliste ettevõtjate esiletõstmine + ristturundus. Nagu kursuste viimases osas sai tõdetud - kaitsevägi saab ka vastupidi aidata ettevõtjaid oma nime turunduda.
- Rohkem sarnaseid kursuseid või üritusi ja kõik ei pea kindlasti olema tasuta. Näiteks "kaitse klubi" mis oleks sarnane eriala liitude või kaubanduskodadega
- Tööandjatega peab rääkima. Otse, avatult ja selgelt.
- Selgitused, mis tulevad kohale otse usaldusväärselt asjatundjalt, mitte läbi meediamajade või suunamudijate, on need, mis mõjuvad.
- Nt sellised koolitused tekitavad võrgustiku inimestest, kes teavad, mis päriselt toimub ja oluline on. Igaüks läheb oma tegemiste juurde tagasi ja kannab saadud teadmisi edasi.

15. Teie "vaba mikrofon" täiendavateks tähelepanekuteks, märkusteks ja kommentaarideks

- Avaldasin suuliselt aga kordan üle, rohkem pikema etteteatamisega mitte erakordselt kiireid õppusi - see on tööandjale väga kallis. Töökuulutustele lisada, et ettevõtte säilitab reservkogunemiste ajal töötasu maksmise.
- Tänan, mina jäin väga rahule ja juba andsin ka positiivse signaali ettevõttes meie juhtidele, et kindlasti soovitan sellest päevast osa võtta, kui see võimalus avaneb.
- Sellel korral oli osalejaid ka liitudest (kõik ei olnud ettevõtted). Mõned liitude ja riigiasutuste esindajad saavad vahel kurjaks, kui öelda, et nad on ettevõtted ehk äkki peaks pealkiri sisaldama sõna "ettevõtte" asemel "organisatsioon". Võite mõelda, aga see on nii imepisikene detail selle kõige kõrval, mis te teete. Te teete väga hästi! Jätkake samas vaimus ja kutsuge osalema ka kindlasti ettevõtteid väljastpoolt Tallinnat, sest nemad mõtlevad sageli teistmoodi kui Tallinna ettevõtete juhid.
- Koolitusel võiks keegi liitlasvägede poolt teha ettekande ja peegeldada siinset tegevust;
- Kaitsejõudude esindajad peaksid tegema infoleenguid (1-2h) ettevõtetes, et töötajad saaksid parema ülevaate ja vastused küsimustele;
- Rohkem infot emadele, kelle pojad lähevad ajateenistusse.
- Hea töö! Jõudu jätkamiseks!
- Aitäh korraldajatele ja lektoritele! Väga sisukas päev.
- Mulle tundub, et eriline tähelepanu tuleks suunata Ida Virumaa ettevõtetele ja koolidele. Õpetajate ja koolide direktorite teadlikkust on vaja tõsta. Meil on vaja teada, mida peab tegema ohu korral Narva õpetaja...ja mida tegema ettevõtete juhid...personal..jne...
- Gümnaasiumites võiks rääkida ajateenistusest kui parimast juhtimiskoolitusest noorele, elu ja ettevõtlust alustavale inimesele.
- Oli väga silmi avav päev. Tänan võimaluse eest osaleda ja soovin edu!
- Riigikaitsealased tunnid koolidesse. Reservväelaste õppekogunemiste kutsed peaks saabuma ka tööandjale, et teada, kes on kutsutud. Need, kes töötasu korvavad võiks saada kaasa rääkida ka osalejate arvu osas, et osakaal oleks jõukohane.
- Ei näe põhjust, miks osalejate arv ei oleks võinud olla 2 korda suurem. Auditorium olemas ja oma ala tipud juba nii või naa kohale kutsustud.
- Väga hea mulje jätsid meie ajateenijad lõunapausil. Igati tublid ja asjalikud noored vastupidiselt nn keskmise "tänapäeva noore" kuvandiga. Kui tööandjad saavad sellist otsest kontakti, siis see tõstab kindlasti kaitseväes käinud inimeste väärtusest arusaamist tööturul mis iganes valdkonnas. * Tuua näiteid, kuidas ettevõtted saavad kaasa aidata - Balbiino(?) jäätise kampaania; väljakäidud mõte, et töökuulutustesse lisada "kasuks tuleb ajateenistuse läbimine" jms. * Kui riigil on mõtteid, kuidas saab erasektor panustada, siis neid ideid välja käia. Jäi kõlama kohati, et erasektorilt oodatakse initsiatiivi, kuid nn valgelt paberilt on alati raskem hakata ideid genereerima kui väljakäidud ideede baasilt edasi arendama või oma sektoris/ettevõttesse üle kandma. * Süstemaatiline teavitustegevus koolides-gümnaasiumi astmes - miks on kaitseväge oluline riigile, üksikisikule, erasektorile. Hea koostlus võiks olla, kui noortele esineks noor ajateenija kogemuslooga, kaadriväelane, töandja. ***Jõudu järgmise kursusega ettevõtjatele, hea algatus. Vabadus ei ole iseenesest mõistetav.
- Valdkondlik (teede ehitus, remont ja hooldus) kommentaar: maanteeühendused on osa riiklikust julgeolekust ja maanteed täidavad ka riigikaitsefunktsiooni. Eesti riigi praegune maanteehoiu rahastus on ebapiisav ja seetõttu lähiaastatel on oodata Eesti maanteede tavapärasest kiiremat lagunemist. Maanteede ebarahuldav seisund hakkab mõjutama nii tavalisust kui ka meie liikumisvõimalusi eriolukorras. Rääkimata sellest, et nii militaartechnikat, kaupu kui ka inimesi on oluliselt kiirem ja lihtsam liigutada 4-rajalistel maanteedel, mis Eestis on vajalikud mahus välja ehitamata.
- Väga inspireeriv päev oli.
- Väga tugev sooritus. Tasub mõelda, et kui see on sissejuhatav moodul, siis kuidas edasi. Võib olla oleks mõte see Kusti Salmi mõtisklus vahetada otsese grupitöö vastu mis annab võimaluse konkreetseteks lahendusteks. Me lahendame iga päev probleeme, nii et see oleks ka ilus punkt sellele soojendusele. Seda võib muidugi teha ka mõnel jätkuüritusel, kuid siis on juba küsimus sellega, kuidas inimesed kokku saada jne. Ehk ma mõtleks nüüd, et mis on see CRM kava, et mis nüüd edasi saab. Endale tundub, et see 5 päevane kursus on teema, millega tegeleda
- Peaksid toimuma regulaarsemalt.
- Esmalt aitäh kutsumast! Oli põnev päev. Ettekandjate hulgas võiks olla ka keegi ettevõtja või kaitseväelane Ukrainast, kes saaks jagada oma reaalselt kogemust elulise näite varal, kuidas käis (ja käib) sõjaga kohanemine, keegi kelle kogemusest õppida. Ettevõtjatele võiks olla tehtud lausa manuaal.

- Suur tänu, et korraldate selliseid kursuseid! Pilt on palju selgem ja kaitsetahe veelgi suurem.
- Kultuuriasutused on Eestis riigi toetuse peal ja väga paljud näitused on alakoormatud teatud aegadel / päevadel. Samas need majad on, näitused ja üritused toimuvad ja inimesed on tööl. Ma usun, et läbi kultuuri on võimalik tõsta reservväelaste rolli ühiskonnas veelgi. Need kohad ja üritused ei oma kunagi piiramatut ressursi enda turundamisel ja kindlasti oleks neile abiks, kui oleks register, kus oleks üleval reservväelasi oluliseks pidavaid kultuuriasutusi. See tooks kindlasti nende juurde ka neid, kes muidu neid asutusi ei külastaks (suurendades seeläbi ka kultuuriasutuste piletitulu ja toetaks neid veelgi). Eestis on näiteks olemas muuseumikaart, mille ostmisel võiks reservväelasel olla mingi soodustus. Ideid on veel, kuid kõik ei mahu kohe siia ära.